

András Zselyke

Az Aranyos-vidéki román helynevek eredetéről

Az Aranyos-vidéki tájegységbe több szempont szerint szokás besorolni településeket. A történeti-földrajzi és nyelvjárási meghatározók mentén négy kistájra tagolják a kutatók: Torda és környéke (Koppánd, Szind), a történelmi Aranyosszék (Aranyospolyán, Tordaszentmihály, Mészkö, Sinfalva, Várfalva, Aranyosrákos, Kövend, Bágyon, Harasztos, Kercesed, Csegez, Székelyhidas, Aranyosmohács, Felvinc, Székelyföldvár, Székelykocsárd), Torockó és Torockószentgyörgy, az Alsó-Aranyos mente és az Aranyos és Maros köze (Aranyosgyéres, Aranyosegerbegy, Aranyoslóna, Gerend, Gerendkeresztúr, Sósszentmárton, Hadrév, Mezőcsán, Alsójára), valamint más mezőségi települések, amelyek az előző településekkel kapcsolatban állnak, és amelyeket a nyelvjárási egyezések nyomán is Aranyos vidékéhez sorolhatunk (Tordatúr, Komjászeg, Pusztaszentmárton, Detrehemtelep).¹

Murádin László nyelvjárástani kutatásai nyomán tudjuk, hogy „az Aranyos és a Szamos vízválasztó vonala egyben nyelvjárási határ a Tisza–Körös vidéki nyelvjárás-csoport-hoz tartozó kalotaszegi és a mezőségi nyelvjárás-csoportba tartozó aranyosszéki, Aranyos vidéki nyelvjárás között. A vízválasztótól nyugatra eső falvak (így Magyarléta, Tordaszentlászló és Magyarfenes) a kalotaszegi”,² az Aranyos völgyéhez közel eső Alsójára viszont már az Aranyos vidéki, mezőségi típusú nyelvjárásba sorolható. Fontosnak tartom előljáróban érinteni ezeket a dialektológiai sajátosságokat, hiszen ezek ugyanígy megfigyelhetők a toponimák lejegyzésekor, valamint vizsgálatakor is. Az Aranyos-vidéki települések mikrotopológiai elemzésekor nemcsak jelenkori helyneveket vettem szemügyre, hanem a Szabó T. Attila által összegyűjtött történetieket is, mégpedig a 2004-ben megjelent Erdélyi Történeti Helynévgyűjtése sorozat Torda-Aranyos megye című kötetéből.³ Témából adódóan a vegyes lakosságú falvak helyneveit elemeztem alaposabban, és a tanulmány terjedelmi követelményeiből adódóan két ilyen település, Mészkö és Mezőcsán két nyelvű helynévanyagát tekintettem át. Arra voltam kíváncsi, milyen különbségek és párhuzamok fedezhetők fel a két falu névkészletének összetevésekor, és a román mikrotoponimák viszonylatában – eredetében, gyakoriságában – milyen eltérések mutatkoznak.

Előfeltevésem az volt, hogy a hosszú idő óta tartó nyelvi érintkezés dialektikája megmutatkozik a helynévadásban is. Tudjuk, hogy a kontaktus a román és magyar nyelv vonatkozásában korábban kétoldalú volt, ám mára többnyire egyoldalúvá, aszimmetrikussá vált,⁴ de a tanulmányban a helynévadás maradandóságából kifolyólag épphogy a történeti sík válik hangsúlyos-

András Zselyke (1978) – nyelvész kutató, Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, azselyke@yahoo.com

¹ Lásd Keszeg Vilmos: *Aranyos-vidék. = Aranyos-vidék magyarsága*. Szerk. Keszeg Vilmos – Szabó Zsolt. Kvár 2006. 66; Murádin László: *Az Aranyos vidéki nyelvjárás, különös tekintettel a hangrendszerre*. = Uo. 183.

² Uo.

³ *Torda-Aranyos megye*. Szabó T. Attila kéziratos gyűjtéséből közzéteszi Hajdú Mihály, Buboly Magdolna és Sebestyén Zsolt. Szabó T. Attila Erdélyi Történeti Helynévgyűjtése 5. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Bp. 2004. (A továbbiakban: *ETH*.)

⁴ Lásd pl. Benő Attila: *Kontaktusjelenségek az erdélyi magyar nyelvváltozatokban*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kvár 2014. (Erdélyi Tudományos Füzetek 281). 22.

sá, a régi helynevek nagyrészt tovább élnek a jelenben, mintegy kövületeiként egy valamikori állapotnak, emiatt az itt vizsgált, Aranyos-vidéki toponimaanyagban nagy arányban a fordított irányú, a magyarból románba való kölcsönzés eseteit figyelhetjük meg.

I. Elsőként *Mészkövel*, az Aranyos-vidék központi kistájának számítótörténelmi Aranyosszékhez tartozó faluval foglalkozom. A Mészkö településnév a magyar *mészkö* 'főleg kalcitból és aragonitból álló üledékes kőzet' főnévből származik. A falu házai alabástromhegyeken épültek. Határa nagy kiterjedésű, magában foglalja három elpusztult középkori település – Igrice, Kerekegyháza, Párdé – határának nagy részét. A helység régi román neve a magyarból átvett *Mischiu* volt, a mai *Cheia* nevet a főhatalom-változás után, hivatali úton kapta, jelentése: 'szoros'. Első írásos feljegyzése a pápai tizedjegyzékből való – 1332–37: *Mezko*.⁵ A Szabó T. Attila gyűjtéséből összeállított ETH-ban a következő adatok szerepelnek a településnévre nézve: 1563/69: *Mezkew*, *Mezkeó*, *Mezkw* (a Toldalaghi család levéltára, a továbbiakban Told. 27), 1570: *Mezkeo* (a Suky család levéltára, a továbbiakban SLt M. 9), 1741: *Meszkö* (az erdélyi unitárius egyházközség vizitációs jegyzőkönyvei, a továbbiakban UnVJk 33), 1743: *Meszkö* (Told. 3), 1761/1808: *Mészkö* (a Berzenczey család levéltára, a továbbiakban Berz. 3. F. 2. 1), 1835: *Meszkö* (? Mészköi cs.). Zárójelben az adat származási helyét találjuk.

Ha megnézzük Mészkö demográfiai mutatóit, azt látjuk, hogy a falu lakossága 1850-ben 795 fő, ebből 275 magyar, 1910-ben 848 fő, ebből 367 magyar nemzetiségű, 1930-ban 902 fő, ebből 394 magyar, 1992-ben 554 fő, ebből 138 magyar, 2002-ben 595 fő, ebből 129 magyar, 2011-ben, a legutóbbi népszámláláskor 525 fő, ebből 129 magyar.⁶ Tehát a magyarság már a 19. század közepétől kissé alulreprezentált volt, mégis, ha megvizsgáljuk a Szabó T.-féle történeti gyűjtés Mészkö fejezetét, az derül ki számunkra, hogy román helyneveket egyáltalán nem találni, pedig a legkésőbbi adatok 1847-ből származnak: Pl. 1847: *Az Atalba*, *A Botskor rétben*, *A Búdes kútnál*, *A csokásban*, *Az Egyház dombján*, *A Farkas örbe*, *A Felső bértz oldalon*, *A Felső éh mezőn*, *A Felső Gödrökben*, 1847: *A Homlálora rugoban*, *A Homlaloba*, *A Hesdái rétben*, *A Hosszuba*, *A Káposztásban*, *A Kis kőre rugoban*, *A Kómálba*, *A rakottyasba rugoba*, *A Sósba*, *A Sós málba*, *A Szőke dombon*, *Túl a vizen*, *A Véglább* (Gyergyai lev. – az adatok feltehetően a Gyergyai család levelezéséből származnak, de nem sikerült fényt deríteni a Gyergyai család [?] tényleges létezésére, a levelezés hollétére).⁷

A történeti adatok kizárólagos magyar nyelvisége arra enged következtetni, hogy a később betelepített román lakosság századokig nem vett aktívan részt a helynévadásban, csak átvette a meglévő toponimakészletet, esetleg az lehet még az oka, hogy az írástudók csak a magyar névanyagot ismerték és használták.

Mészkö jelenkori helynévanyagát Janitsek Jenő, ismert nyelvész, szlavista, helynévkutató 2007-ben gyűjtötte össze, úgyhogy a szinkron toponimakészletünk meglehetősen friss, ennélfogva a kutatás szempontjából megbízhatónak számít. A gyűjtést Janitsek ábécérendben közölte, és nem különítette el a belterületi, illetve külterületi helyneveket.⁸ A közlés érdekessége, hogy a helyneveket nyelvjárásias ejtési formájukban jegyezte le a szerző, ezeket én is megtartottam mint megőrzött régiségeket. Abban az esetben, hogyha a jelenkori adatokhoz hozzá tudtam ren-

⁵ Lásd Kiss Lajos: *Földrajzi nevek etimológiai szótára* (A továbbiakban *FNESz*). II. 126.

⁶ Lásd Varga E. Árpád: *Kolozs megye településeinek etnikai (anyanyelvi/nemzetiségi) adatai. 1850–2002 Mészköre vonatkozó adatait* (a továbbiakban Varga), valamint a Wikipédia idevágó szócikkét.

⁷ Lásd *ETH*.

⁸ Lásd Janitsek Jenő: *A Kolozs megyei Mészkö helynevei*. NyIrK LI. évf. 1–2. sz. 2007. 149–152.

delni történeteket is (helyszüke miatt csak az első és utolsó említést, illetve a jellemző adatokat jelenítem meg), akkor már standard nyelvi formában közlöm a toponimákat. Az idegen eredetű toponimákat jelen tanulmányban is nagyrészt az eredeti közlési sorrendet betartva elemzem.

1. **Valódi román nevek.** Legelőször is arra voltam kíváncsi, talál-e a kutató a szinkrón névkészletben csak román helynevet, tehát olyat, amelynek nincs magyar nyelvi párja. A régebbi adatok nyelvi „egysíkúsága” ab ovo arra enged következtetni, hogy ennek kicsi a valószínűsége, hiszen a toponimák és általában véve a nevek meglehetősen állandóak, a földrajzi neveket az ott élő emberek a környezetük, az őket körülvevő táj domborzati és egyéb egységeit megnevezendő alkották meg, és mivel tartós formákat neveznek meg, ritkán szenvednek nagy változásokat. Ha végignézzük a Janitsek-féle gyűjtést, ez szembetűnő: szinte alig találunk önmagukban álló román helyneveket, hanem nagyrészt átvételeket/fordításokat vagy párhuzamos helynévadásra utaló adatokat. Egy egyrészest nevet találtam, amelynek csak román alakja van: *Moruná* (így, magyaros írásmóddal: legelőt, erdőt nevez meg. A román, tájnyelvi *morună* jelentése: kamilla), valamint egy kétrészest, melynek bővítményi tagja román származékszó magyar képzővel: *Csuperkás-domb*. Jó pár olyan helynévpár szerepel az adattárban, amelyeknek a „magyar” megfelelője már román eredetű, bár magyaros ejtéssel és írásmóddal szerepelnek: a *Peduricse ~ Pădurice* (mogyoróst, fiatal erdőt nevez meg a toponima, tehát újabb keletkezésű lehet), a *Kerpenyes ~ Cărpiniș* (a *cărpiniș* jelentése: gyertyános, itt legelő neve), az *Árszurj ~ Arsuri* (felperzselt hely; erre is vonatkozhat a fentebbi megállapítás), valamint a *Mojna ~ Moina* (felturkált, kis bányákkal tarkított terület). Idesorolható a *Monaszerium ~ Mănăstire* (ortodox fatemplom és szerzeteslak volt, az 1848-as forradalomkor leégett), *Muntye ~ Munte*, *Tyéja ~ Cheia* (kaszáló, legelő a Tordai-hasadék bejáratánál) és a *Cigla ~ Țiglă* (a jelölt itt: tölgyerdő, kaszáló), valamint a *Kréaszta ~ Creastă* is: az első helynév latinos-magyarosodott forma, de mivel egy konkrét, ortodoxok építette objektumot nevez meg, egyértelműen átvétel a románból, a többi pedig a román tájnyelvi formát adaptálja. Mint látjuk, ott áll mindegyik magyarosodott változat mellett az átadó nyelvi alak is, román írásmóddal.

2. **Fordítások/Párhuzamos helynévadás.**⁹ Jó pár olyan helynévi adattal is szembesülünk, ha a gyűjtést végigolvassuk, amikor a magyar helynévnek a román nyelvi párja áll a magyar mellett, és ez valódi román (vagy ósláv eredetű, de a románba beépült) köznévvvel nevezi meg a helyet. Ez esetben vagy az ún. párhuzamos helynévadással állunk szemben, mikor a két nép szemléletmódja hasonlóan viszonyul a különböző térszínformákhoz, térbeli objektumokhoz stb., és ez mindkét nyelvben paralel formákat eredményez,¹⁰ vagy utólagos, „szakszerű” fordításokkal. (Ez utóbbiakra főként akkor kell gyanakodni az általam kutattott helynévanyagban, mikor a történeti anyagban megtaláljuk a magyar nyelvi formát, de csakis azt, román nyelvi párját már nem.)

Pl.: *Alsó-Bércódal ~ Fața Dosului* (a *dos* északos oldalt jelent),

– *Alsó-Észak ~ Dosu de Jos*

– *Alszeg ~ Joseni*

⁹ A párhuzamos helynévadás kifejezés Kniezsa István találmánya. Írásomban ezt a megnevezést nem kifejezetten a kniezsai értelemben használom, hanem minden olyan önálló (román), belső nyelvi fejleményt ebbe a kategóriába sorolok, amely egy helynévpár egyik eleme, de nem tükörfordítás, és némiképp eltérő szemléletmódról tanúskodik

¹⁰ Vö. Kniezsa István: *A párhuzamos helynévadás. Egy fejezet a településtörténet módszertanából*. Magyar Történettudományi Intézet, Bp., 1944., valamint Janitsek Jenő: *Egyes román eredetű földrajzi nevek osztályozásának problémái*. In: *Névtani Értesítő* 21. 1999. 159–163.

– *Bajka vára* ~ *Balika vára* ~ *Balika barlangja* ~ *Nagy-Balika-barlang* ~ *Bajika lyuka* ~ *Cetatea lui Balica*

– *Bérc-tető* ~ *Deasupra Dosului*

– *Bika gödre* ~ *Groapa Taurului*

– *Dindár gödre* ~ *Groapa lui Dindar*: a *Dindár* román eredetű családnév, régi, román származású nemesi család volt a *Dindár* Aranyosszéken.

– *Dönuc kútja* ~ *Fântâna lui Dănuț*: a magyaros átírás román becenevet takar.

– *Falu helye* ~ *Locu Satului*

– *Falu kútja* ~ *Fântâna Satului*

– *Farkaserdő* ~ *Pădurea Lupilor*: a magyar nyelvi adatra talán van példa a történeti anyagban is: XVIII. sz. köz.: *Az Farkas Er[d]öb[en]* [Eörben?] (Borbély Sámuel gyűjteménye, a továbbiakban Borb.), román nyelvire nincs, tehát valószínűleg adaptáció.

– *Farkasőr* ~ *Dealul Lupilor*: példák a történeti anyagból: 1847: *A' Farkas örbe* (Gyergyai lev.), 1818: *A Farkas ören* [!] (a Kövendi Weress család levéltára, a továbbiakban KW), XVIII. sz. köz.: *Az Farkas Er[d]öb[en]* [Eörben?] (Borb.).

– *Farkas pataka* ~ *Pârău Lupilor*

– *Felső-gödrek* ~ *Gropiile de Sus*: történeti adat: 1847: *A' Felső Gödrökben* (Gyergyai lev.).

– *Fenyves* ~ *Dincoace de Băbăoară*: maga a *Băbăoară* átvétel a magyarból, a *Bábavár* átültetése románba.

– *Fenyves* ~ *Pădure de Brad*

– *Gaztető* ~ *Deal*

– *Gróza kútja* ~ *Fântâna lui Groza*: a *Groza* román eredetű családnév.

– *Gyerán dombja* ~ *Dâmbu lui Gheran*: szintén román eredetű családnév a kétrészes helynév birtokos jelzői előtagja.

– *Hegyes-kő* ~ *Piatra Ascuțită*: történeti adat: XVIII. sz. köz.: *Az Hegies kőre menőb[en]* (Borb.).

– *Hurka-lyuk* ~ *Lyuk* ~ *Gaură*: 1818: az Aranyas vize között fel fele a *Hurka Juk* ajszaig (KW).

– *Kaluger-ódal* ~ *Coasta Călugărilor*: a kalugyer román átvétel

– *Kék-ódal* ~ *Coasta Vânăta*

– *Kéményseprő-barlang* ~ *Kéményseprőlyuk* ~ *Peștera Hornarului*

– *Kereszt* ~ *La Cruce*

– *Kis-hegy* ~ *Dealul Mic*: 1818: a *Kis hegyben* (KW).

– *Kis-kő* ~ *Piatra Mică*: 1847: *A' Kis kőre* rugoban (Gyergyai lev.), XVIII. sz. köz.: *Az Kis kő felet* (Borb.).

– *Kőkapu* ~ *Balika csűre* ~ *Poarta de Piatră*

– *Kőnyom* ~ *Cheveș* ~ *Pietros és Mészkeői út* ~ *Drumu Mischiului* ~ *Drumu Teii*: látványos példái annak, amikor a régebbi átvétel mellett – a köves románizálása, valamint a régi román településnév mint birtokosjelző – megjelenik az új fordítás is, román nyelvi közszóval.

– *Lejáró* ~ *Poderei*

– *Magyar templom* ~ *Biserica Ungurească*

– *Négykővű malam* ~ *Vána malma* ~ *Moara lui Vana*: a *Vána* is valószínűleg román eredetű családnév.

– *Omlás* ~ *Szakadás* ~ *Rupturi*

– *Pestÿere ~ Kecshebarlang ~ Kecskelyuk ~ Peștere ~ Peștera Caprelor*: az első „magyar” megnevezés valójában román átvétel.

– *Régi híd ~ Podu Vechi*

– *Styéfán malma ~ Moara lui Ștefan*: a tulajdonos román volt, a malom már nem működik.

– *Szarvas alatt ~ La Strungă*: legelőt, bizonyos karámok helyeit nevezi meg.

– *Szóke-domb ~ Săche Dâmb ~ Dealu Alb*: akárcsak fennebb, itt is szembetűnő az első román helynév „eredetisége”, régebbi volta, átvételjellegénél fogva – Kniezsa István szerint a „helynévpároknak a kimutathatólag legrégebb helynévanyagnál való teljes hiánya és a később keletkezett helységeknel is bizonyos meghatározott területekhez való kötöttsége világosan bizonyítja, hogy a helynévpárok utólagos fordítások útján semmi esetre sem keletkezettek. Lehetetlenség ugyanis feltenni, hogy az oklevelek kiállítói, akár pedig a környék kétnyelvű lakossága évszázadok múlva is pontosan különbséget tudott volna tenni minden vidéken a legrégebb névanyag között, amelyet nem fordított le soha és a későbbi között, amelyet viszont rendszeresen lefordított.”¹¹

– *Tilalmas ~ Conenit*

– *Tófil malma ~ Moara lui Tofil*: épület, felhagyott malom; az egyháze volt, majd Pop Teofil vette meg.

– *Tordai-hasadék ~ Cheia ~ Cheile Turzii*: 1835: a’ *Torda Hasadékja*, 1826: a’ *Thorda hasadék* napkeleti oldaláról, a’ *Thorda hasadékja* (a Mészköi család (?) levelezése).

– *Túl a vízen ~ Peste Apă*: 1847: *Túl a’ vízen* (Gyergyai lev.).

– *Urak útja ~ Drumu Domnilor*

– *Vágott-kő ~ Piatra Tăiată*: XVII. sz. köz.: *Vaghot kőb[en]* (Borb.).¹²

– *Vigyázz-domb ~ Straja*: az óslávból származó román kifejezés a magyarban is él, bár különleges, régies hangulatú.

– *Viktor malma ~ Moara lui Victor*.¹³

Ha megvizsgáljuk a fenti bekezdésben közölt helynévpárokat, látható, hogy nem minden esetben tükörképei egymásnak, előfordul, hogy a román változat szerkezetileg nem másolja a magyart. „Az egymás mellett élő, eltérő nyelvű közösségek névrendszerének tanulmányozása során tehát vélhetően a helynevek nyelvi felépítésében – pl. eltérő hangalak (az én megj.) –, illetve a keletkezés módokban tapasztalhatunk jellegzetesebb különbségeket, ezekből pedig az egyes nyelvek helynévrendszereiben használatos szóalkotási modellek nyelvspecifikus vonásaira következtethetünk.”¹⁴ A magyar minőségjelzős szerkezet néhol a román megfelelőben birtokosjelzőssé alakul: *Alsó-Bércódal ~ Fața Dosului, Kaluger-ódal ~ Coasta Călugărilor* (bár ez lehet jelöletlen birtokos szerkezet is), *Mészköi út ~ Drumu Mischiuului ~ Drumu Teii*; a magyar kétrészes név (összetett helynév) a románban egyrészesként, képzett vagy egyszerű névszóként (esetleg főnevesült határozószóként) vagy határozószó+főnév kapcsolataként, szó szerkezetként jelenik meg: *Alszeg ~ Joseni, Bérc-tető ~ Deasupra Dosului, Vigyázz-domb ~ Straja*. Ennek fordított esete, amikor a magyarban a helynév egyrészes, toldalék nélküli főnév, míg a román változatban ott találjuk a

¹¹ Kniezsa István a *helynévpár* kifejezés alatt a párhuzamos névadás termékeit érti. Kniezsa István: *A párhuzamos helynévadás. Egy fejezet a településtörténet módszertanából*. Magyar Történettudományi Intézet, Bp. 1944. 47.

¹² A történeti adatok az *ETH*-ből valók.

¹³ A jelenkori adatok Janitsek Jenő adatközléséből valók.

¹⁴ Póczos Rita: *Nyelvi érintkezés és a helynévrendszerek kölcsönhatása*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 18. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen 2010.

viszonyszót, vagy szószerkezeté bővül: *Kereszt ~ La Cruce*, *Vicinális ~ Drumu Vișinal*. Magyar nyelvi sajátosság az agglutináció, ezzel szemben a román nyelv flektáló. Ezen szerkezetbeli különbségek néhány példából világosan kimutathatóak: *Fenyves ~ Pădure de Brad*.

Előfordul, hogy jelentésstanilag sem feleltethetők meg minden vonatkozásban a helynév-párok egymásnak, ez sokszor annak tudható be, hogy a románban a névadók nem találhattak értelmileg/hangulatilag megfelelőt, a román nyelv belső meghatározottságából kifolyólag, meg azért is, mert esetleg a magyarban is elhomályosult egyes helynevek etimológiája, vagy a helynév jelentése szimbolikus-metaforikus: pl. *Farkasőr ~ Dealu Lupilor*: A románban *Farkasok dombja* a helynév jelentése, ha a domb mint őrhely megfeleltethetőségre gondolunk, akkor logikus a román név, és arra is jó, hogy visszakövetkeztessen belőle a kutató a domborzati formára. A helyfajta itt: szántó, kaszáló. *A Gaztető ~ Deal*, *Fenyves ~ Dincoace de Băbăoară* adat valószínűleg egyértelmű példája a párhuzamos névadásnak, hiszen a román név jelentése a *Băbăvâron* túl, az ott elterülő erdősegre utal. *A Kőnyom ~ Cheveș ~ Pietros* denotátuma a névnek: szőlőst, gyümölcsöst jelöl.

Szófajtani eltérésekre is hozhatunk példákat: a magyarban melléknévi (bár főnevesült) forma a románban már főnév: *Lejáró ~ Poderei*.

3. Magyarból átvett helynevek. A magyar–román helynévpárok legnépesebb táborát a magyarból való átvételek alkotják: ezeknek nagyon sok esetben a románban nincs valódi jelentése, a magyar toponimát másolják némi hangtani és szerkezetbeli átalakítással, románizálással. Mint már a tanulmány elején kifejtettem, legtöbbször a legősibb toponimákat veszi át minimális változtatással a településre később beköltöző, más nyelvű lakosság. Ennek fő oka lehet az, hogy a magyar toponimát egyszerűen nem tudták értelmezni, nem lehetett neki román nyelvi megfelelőt találni, hiszen még a szakemberek számára is bonyolult a megfejtése, megfelelő hely- és történetiadat-ismeret hiányában csupán hipotézisek állíthatók fel. Ez természetesen legtöbbször annak folyománya lehet, hogy a később beköltöző, más nyelvű lakosság már olyan helynevekkel szembesül, amelyek denotátuma már megváltozott, a név mögül eltűnt az eredeti, konkrét objektum, a helynév értelmezhetetlenné válik, ezért automatikusan adaptálódik a más nyelvű beszélők esetében. Ahogy Kniezsa István is megállapítja: „Hogy a nép konkrét szemlélet nélküli, értelmüket veszített neveket (pl. a Tölgyes-t, ha az már nem tölgyerdőt jelöl stb.) utólag nem fordít le, az következik az egyszerű emberek gondolkodásából is, amely alig ismer elvont fogalmakat.”¹⁵

A következő magyarból átültetett román helyneveket találni a mészköi korpuszban:

– *Alsó-Émező ~ Imzeu de Jos*: a névadók csupán a kétrészes magyar név jelzői előtagját tudják adekvát módon románra fordítani.

– *Alsó-Párdé ~ Pardeu de Jos*: a *Párdé* helynév eredetét nem sikerült megnyugtatóan tisztázni, de a románba mindenképp a magyar toponima került át, kis átalakítással. Murádin Lászlótól tudjuk, hogy „Szind határának területén, Mészkö felé, egy elpusztult középkori település, Párdé található (1201: terra Porday – Suci, II, 388), amely Aranyosszékhez tartozott. Az eltűnt falura több helynév is utal, helye a Párdé pataka (másképpen Mészkö pataka) felső völgyének fejében volt.”¹⁶

¹⁵ Kniezsa István: *Keletmagyarország helynevei. = Magyarok és románok*. I. Szerk. Deér József – Gáldi László. Bp. 1943. 11.

¹⁶ Murádin László: *Szind helynevei*. NyIrK XXXI. évf. 2. sz. 1987. 181.

– *Aranyas* ~ *Arieș*: magyar eredetű víznév, az *arany* főnév származéka. „A román név az n’ ismeretes vokalizációja következtében **Arăieș* alakon vált *Arieș* alakúvá.”¹⁷ [1818: az *Aranyas* vize felé le járó falu utzaja (KW), 1767: az *Aranyos* vize mellett (Told. 23), 1739: *Arannyos* vizin [egy Malom] (a gr. Mikó és a gr. Rhédey család levéltára, a továbbiakban Mk)].

– *Bábavár* ~ *Băbăoară*: a román névalakból, a v vokalizációjából kikövetkeztethető az egykori magyar bilabiális v hang, vö. *Várad* ~ *Oradea*.

– *Bánya* ~ *Baia*

– *Berek* ~ *Bercu*: 1847: a’ *Berekben* (Gyergyai lev.).

– *Bikarét* ~ *Bicarât*

– *Bocskor-rét* ~ *Bocicorât*: 1847: A *Botskor rétb*en (Gyergyai lev.).

– *Borzás* ~ *Borzaș*

– *Büdös-kút* ~ *Bidășcut*: 1847: A *Büdes kutt*nál (Gyergyai lev.), XVIII. sz. köz.: Az *Büdös kutra* menőb[en] (Borb.).

– *Cibre* ~ *Cibre-hegy* ~ *Țibre*: XVIII. sz. köz.: Az *Czibre hegye* farcab[an] (Borb.).

– *Cinterem* ~ *Țintirim*: az átvétel régiségét bizonyítja, hogy egy mára már elavult, kiveszőben levő kifejezés került át a románba. Eredeti jelentése a főnévnek: temető a templom körül. Itt: templomudvar, templomkert.

– *Csókás* ~ *Ciocaș*: 1847: A’ *csokásban* (Gyergyai lev.).

– *Csuma* ~ *Ciuma*: a TESz.¹⁸ szerint a szó egyik jelentése növényyszár, itt a denotátuma: legelő.

– *Csurgó* ~ *Ciurgău*

– *Dacó tója* ~ *Tău lui Dațo*

– *Dobogó* ~ *Dobăgău*: XVIII. sz. köz.: Az *Dobogora* menő labba[n], az *Dobogon* (Borb.), 1741: az *Dobogora* rugoban (UnVJk 33).

– *Felső-bérc* ~ *Bârțu de Sus*: 1847: A’ *Felső bértz* oldalon (Gyergyai lev.).

– *Feredő pataka* ~ *Feredeu*: a kétrészes magyar helynévből a románban egyrészes névszó lesz, az -*eu* végződése a román helynévnek jól rezonál a magyar *ő* hangra.

– *Gyöngyes* ~ *Ghengheș*

– *Hágó* ~ *Hagău*

– *Hamlaló* ~ *Hămlălău*: a helynév eredetét nem sikerült tisztáznom, a denotátuma itt: meredek, kőves legelő, szántó. A szóvégi -*ó* talán valódi helynévképző ez esetben [1847: A’ *Homlálora* rugoban, A’ *Homlaloba* (Gyergyai lev.)].

– *Hesdát* ~ *Hășdat*: „A *Hesdát* hn. a m. R. **hasadát* ‘hasadék’ fn.-ből keletkezett.”¹⁹ Itt a helynév erdőt jelöl [1835: az *Hesdát* nevezetű Hellyben (Mészköi lev.), 1826: ezen *Hesdát*beli allodiális Erdős helye, *Hesdāti* Allodiális erdejét (Mészköi lev.)].

– *Horgas* ~ *Horgaș*

– *Hosszú* ~ *Hosuba*: 1847: A *Hosszuba* (Gyergyai lev.), XVIII. sz. köz.: Az *hoszszub[an]* (Borb.).

– *Kepejes* ~ *Képejes* ~ *Kepes* ~ *Chepeieș*: a helynév etimológiáját nem sikerült egyértelműen levezetni [1847: A’ *Kepejesben*, A’ *Kepéjes* (!) oldalon (Gyergyai lev.), 1767: a *Képpes*t nevű

¹⁷ Kniezsa István: *Erdélyi víznevei*. Erdélyi Tudományos Intézet, Kvár 1942. 22.

¹⁸ Lásd *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára*. (A továbbiakban TESz.) 1. A–Gy. Akadémiai Kiadó, Bp. 1967.

¹⁹ *FNESz*. II. 520.

helyb[en] az Aranyos vize mellett– egj darab Őrökség, XVII. sz. köz.: *Az Kepesre* menőben, *Az Kepest* alatt (Borb.), 1743: Egy berek– az *Kepest* Nevű helyl alatt az Aranyas Vize között (Told. 3)].

– *Kis-somos* ~ *Șomoșu Mic*: az alaprész átvétel a magyarból, csak a bővítményi részt fordítja le a névadó közösség.

– *Kőmál* ~ *Chemal*: 1847: *A' Kőmálba* (Gyergyai lev.), 1778: *Kőmál* (a kolozsvári Református Kollégium levéltára, a továbbiakban KvRKLt).

– *Magyaros* ~ *Măgheruș*

– *Porond* ~ *Porondos* ~ *Prundiș*: a főnév ószláv eredetű, a románban is létező tájszó a *prund* ~ *prundiș*, tehát nem lehet egyértelműen kijelenteni, hogy átvétel a magyarból, vagy hogy a magyar a közvetítő nyelv.

– *Pusztá* ~ *Pustă*

– *Rakattvás* ~ *Rățicioare*: a *rekettyés* táji és régies változata; a főnév bolgár–szerb eredetű, de mivel a történeti anyagban találunk magyar adatot, a román helynév magyar közvetítésű lehet [1847: *A' rakattvásba* rugoba (Gyergyai lev.)].

– *Sóskút* ~ *Șoșcut*: 1741: *Az Sos kutnal* (UnVJk 33)].

– *Szárazpatak* ~ *Sarazpotoc*: 1761/1808: *A' Száraz patak* végében (Berz.), XVIII. sz. köz.: *Az szaraz Patak[an]* (Borb.)

– *Szárdó* ~ *Sardău*: a helynévre vonatkozóan találtam utalást a *Magyar földrajzi köznevek tárában*, a *sardóárok* címszó alatt, melynek jelentése „vízmosásos horhoson átvezető út”²⁰, ezenkívül pedig az ÚMTSz.²¹-ben rábukkantam a *szardolás* szócikkre – vízi járművel való átkelés egy folyó túlsópartjára –. Dráva menti tájszó, tehát szláv lehet az alapnyelv, amelyből ered. Valószínűsíthető az is, hogy a helynév átszármazása fordított irányú, román közvetítéssel került a magyarba.

– *Szarvas* ~ *Sarvaș*

– *Szindi út* ~ *Drumu Sândului*: a *Szind* településnév román átvételét látjuk a bővítményi részben [XVII. sz. köz.: *Az Szindi Ut* mellett (Borb.), 1741: az *Szindi uton* fellyül valo labban (UnVJk 33)].

– *Szőke-domb* ~ *Săche Dâmb* ~ *Dealul Alb*: az első román változat alaprésze már beépült nyelvjárási elem a románban,²² de a bővítményi rész nem értelemtükröző [1847: *A' Szőke dombon* (Gyergyai lev.), XVII. sz. köz.: *Az Szőke Domb* tetőn, *Az Szőke Domb* tetőn (Borb.)].

– *Szőke-mál* ~ *Săchemal*

– *Tekenyős* ~ *Techeniș*

– *Vápa* ~ *Vapa*: valószínűleg szláv eredetű szó, jelentése: 1. tócsa, mocsár; 2. árok, gödör; 3. mélyedés, bemélyedés.²³ A románban nem ismert.

– *Végláb* ~ *Véglab*: 1847: *A' Véglábba* (Gyergyai lev.), XVIII. sz. köz.: *Az Vegh lab* (Borb.).

– *Vicinális* ~ *Drumu Vișinal*: a románban a bővítményi rész morfológiai szempontból minősíthető átvételnek a magyarból, a köznévtől mint *vicinal* ismeretes.

²⁰ Bába Barbara – Nemes Magdolna: *Magyar földrajzi köznevek tára*. Debreceni Egyetemi Kiadó, 2014 (A Magyar Névtárhívum Kiadványai 32). 292.

²¹ Lásd *Új magyar tájszótár*: (A továbbiakban ÚMTSz.) V., Sz–Zs, Akadémiai Kiadó, Bp. 2010. 58.

²² Vö. Janitsek Jenő: *O clasificare în microtoponimie: nune topice românești de origine maghiară*. = Uő: *Studii și materiale de onomastică*. Cluj–București 1969. 76.

²³ Vö. TESz. 3. 1089.

Konklúzióként megállapítható, hogy a mészköi, jelenkori és történeti korpuszban összességében elenyészően kevés valódi román helynevet találni, legnagyobbbrészt magyarból való átvételekkel, kisebb részben fordításokkal, esetleg párhuzamos helynévadásra utaló elemekkel találkozhatunk, bár ezek esetében az állítás valódisága nehezen bizonyítható.

II. A másik település, amellyel foglalkozom, *Mezőcsán*, mely főként nyelvjárási sajátosságai okán sorolható Aranyos vidékéhez. A falu Tordától északkeletre, Mocs és Aranyosgyéres között fekszik. Hozzá tartozik még két kisebb település: *Kati völgye* és *Bolduc* (régebbi nevén: *Boldoc*, nyíltabb magánhangzójú második szótaggal). E három falu egymással észak–dél irányban érintkezik.

A *Csán* helynév pusztá személynévből keletkezett magyar névadással.²⁴ A román településnév (*Ceanu Mare*) átvétel a magyarból. Első írásos feljegyzése a helységnévnek feltehetően 1293-ból való: *Chan*. A falu nevének további adatai – 1426: *Chaan*, 1439: *Mesechan*, *Mezew Chan*, 1750: *Nagy Csán*, 1854: *Mező Nagy Csán*. A Szabó T. Attila gyűjtéséből összeállított ETH-ban a következő adatok szerepelnek a településnévre nézve: 1554: *Mezeochan* (a br. Bornemisza család lev., a továbbiakban Born.), 1578: *Mezeochyant*, *Mezeo Chyan* (a torockószentgyörgyi Thorocky család levéltára V/14, a továbbiakban Thor.), 1580: *Mezeochian* (a br. Bálintit család levéltára, a továbbiakban Bál. 56), 1585: *Chan* (Thor. I/23), 1592: *Mezeochyan* (SLt S. 36), 1685: *Mezeochian* (Thor. I/22), 1721: *M. Csány* (a Bánffy család nemzetségi levéltára, a továbbiakban BfN 27), 1735/1772: *Mező Csán* (a Dobolyi család lev., a továbbiakban DobLev. I/16. 5), 1739: *M. Csán* (Szalánczi lev. [?]), 1749: *Mező Csán* (DobLev. I/236), XVIII. sz. köz.: *Csán* (a szárhegyi gr. Lázár család levéltára, a továbbiakban LLt), 1755: *Ceanul mare* (a Bethlen család levéltára [OL. MNMúzeum anyaga], a továbbiakban BMúz. 5495), 1765/1799: *Mezősen Nagy Csán ~ Nagy Csán ~ Mező Nagy Csán* (a Csíkszentmihályi Sándor család levelei, a továbbiakban CsS), 1775: *Mező Csányban* (CsS), 1790: *Mező Csánbon* (CsS), 1796: *Mező Nagy Csán* (a Szentkereszthy család levéltára, a továbbiakban Szentk.), 1798: *Mező Csán* (LLt), XVIII. sz. vége: *Nagy Csán* (a Teleki család geryeszegi levéltára, a továbbiakban TGsz 2), XIX. sz. eleje: *Mezőcsán* (TGsz 35), *Mező Csán* (Szentk.), 1806: *M. N. Csán* (Szentk.), 1807: *M Csán* (LLt), 1808: *Nagy Csán* (TGsz 59), 1811: *Mező Csán* (LLt Fasc. 12. 9), 1816: *Mező Csán* (a gr. Teleki család sáromberki levéltára, a továbbiakban TSb 21), *Mező Csán* (TGsz 16), 1817: *Nagycsán ~ Nagy Csán* (KvRKLt), 1818: *Mező Nagy Csán* (HG), 1819: *M. Csán* (TGsz 18), 1825: *Ceanul mare* (r., N.enyedi esp. lt), 1826: *N. Csán* (a Román Akadémia kolozsvári levéltára, a továbbiakban AkLt 27), *M. N. Csán* (TGsz 18), 1828: *N. Csán* (TGsz 18), 1829: *M. N. Csán* (TGsz 18), 1836: *Mező Nagy Csány* (TGsz 18), 1838: *Mező Csán* (a Hilibi Gál-gyűjtemény, a továbbiakban HG), 1841: *N. Csán* (Kemény Pál levéltára, a továbbiakban KP), 1852: *N. Csán* (KP).

Érdekes megfigyelni, hogy az idők során a településnév az eredeti *Mezőcsán* mellett, és időrendben utána, más alakváltozatokban, *Mezőnagycsán*ként és pusztán *Nagycsán*ként is használatos volt, valamint fontos észrevétele lehet még a vizsgálódónak a felsorolás átolvasása során, hogy megjelenik a román történeti településnév is, mégpedig már 1755-ből: *Ceanul mare*, aztán még 1825-ből hoz Szabó T. egy ugyanilyen adatot. Ha *Mezőcsán* etnikai viszonyait is megnézzük a lakosság-összetételei statisztikákban, a román nyelvi adat 18. századi felbukkanása magától értetődőnek látszik: 1850-ben az összlakosság 3045 fő, ebből magyar ajkú 165; 1910-ben a lakosság száma: 2707, ebből 2429 román, 262 magyar; 1930-ban 3202, ebből 2911 román,

²⁴ Lásd *FNESz*. II. 129.

254 magyar. 1992-ben 1113, ebből 1047 román és 45 magyar. 2002-ben: 1076 az összlétszáma a lakosságnak, ebből 1041 román és 35 magyar, végül 2011-ben 910, ebből román 859, magyar 51.²⁵ Tehát már az első összeírásból kiderül, hogy szórványtelepüléssel állunk szemben.

Mezőcsán jelenkori helynévanyagát Hints Miklós gyűjtéséből ismerjük, aki 1991-ben fejezte be munkáját. Az anyag a Magyar Névtani Dolgozatokban látott napvilágot.²⁶ A közlés szerkezetében az előző település névanyagához hasonló: nincs elkülönítve a település bel- és külterülete, a helynevek ábécérendben jelennek meg.

Ahogy Mészki esetében, először a történeti anyagot vizsgáltam meg, és azt tapasztaltam, hogy itt a román nevek észrevehetően dominálnak, melyeket Szabó T. Attila bőségesen adatol. Sok olyan is előfordul, amelynek mai megfelelőjét már nem találjuk a Hints-féle gyűjtésben. Viszont a régi adatok közlése, sajnos, e falu esetében nem megbízható, nagyon sok félreolvasást, elütést tartalmaz, ezért óvatosan kell bánnunk az adatok nagy részével. Valószínű, lejegyzőjük nem ismerte a román nyelvet, illetve nem tudta olvasni a gyűjtő kézírását a cédulákról, innen a sok gyanús, értelmezhetetlen helynév. Legtöbbször a toponima és a kontextus elkülönítése is nehézségekbe ütközik. Elemzésemben tehát főként azokkal a nevekkal foglalkozom, amelyek a jelenkori anyagban is fellelhetőek.

1. a. A legkorábbi, egyértelműen román belső fejlemények a nyelvi adatok közül az ETH-ban (az adatok legnagyobb része 18–19. századi) 1735/1772-ből valók: a *Doszu Gloduluj* ~ a *Dosu Glodului*: La *Dószu Gloduluj* [DobLev. I/16. 5] (megjelenik ugyan a jelenkori gyűjtésben magyarosodott, fonetikus írásmóddal, de valódi román toponima, jelentése: a föld északos oldala itt kaszálót, szántót jelöl. A *glod* göröngyöt, rögöt jelent szó szerinti fordításban. Ez nem valódi helynévpár tehát), a *Dosul Plodului* (a *plod* szó jelentése: 1. csíra, mag, 2. gyümölcs, termés): a *Dószully Plodulully torka* [DobLev. I/16. 5], *Fántána Popii* (ennek a helynévnek nincs is magyar nyelvi párja, a jelenkori helynévanyagban már nem találjuk): ketre *fintine Popi* [DobLev. I/16. 5] (jelentése pap kútja, papkút, itt szántó, kaszáló neve), a *Récsa* ~ *Rece* (a „hideg” jelentésű helynév kissé magyarosodott a magyarok névhasználatában, de szintén valódi román belső fejlemény a helynév, itt kutat és szántót is jelöl a toponima. A történeti anyagban csak a *rece* alakváltozataival találkozunk, a *Récsa* meglehetősen új keletű variáns lehet): *Retse* [DobLev. I/16. 5], valamint a *Strucut* ~ *Sztrukut* [DobLev. I/16. 5]: a jelölt kis település Mezőcsántól nyugatra, völgy. Azt, hogy van-e a helynévnek jelentése a románban, nem sikerült tisztáznom, de a hangzása alapján egyértelműen a román toponimák közé soroltam.

1. b. A további, belső keletkezésű román helyneveket az előbbi gyakorlat szerint közlöm, szögletes zárójelben a történeti adatokat (ezekből van most a jóval több), illetve a magyar átvételt is feltüntettem, ha van ilyen, legalább ejtési/hangalaki szempontból:

– *Balta* ~ *Bálta*: a szó jelentése: mocsár, pocsolya. Itt kút a *Fehére* nevű határrészben, illetve magát a határrészt is jelöli [1739: a *Bálta* Északjában (Szalánczi lev. – e család levelesanyagára sem sikerült rábukkanni)].

– *Bucur* ~ *Bukur-beli csere*: a történeti adatokból látszik, hogy a lejegyző a *bucur* szót magyar ejtés szerint írta. A *bucur* a *bucurie* ‘öröm, boldogság’ származéka lehet. A helynév denotátuma: erdő, telek, kaszáló, szántó [1836: *Butzurjba*, 1819: in *Butzurj* nevű helyen (TGsz

²⁵ Lásd Varga E. Árpád: *i. m.*, valamint a Wikipédia *Mezőcsán* szócikke.

²⁶ Lásd Hints Miklós: *Mezőségi magyar falvak helynevei*. Magyar Névtani Dolgozatok (a továbbiakban MND) 121. Az ELTE kiadása, Bp. 1993. 33–41.

18), 1811: *A Botzorba* (LLt Fasc. 12. 9), 1797: Lá Lá *Butzuri*, Lá *Butzurii* intre Peduri, 1797: Intre Peduri in *Butzuri* 1783: A' *Butzurban*, la *Butzur* in Clina, 1765/1799: *Butzur* (CsS), 1739: Az *Butzur* torkán fellyül (Szalánczi lev.).

– *Buna*: eltűnt kút, az elnevezéséből ítélve jó vizű lehetett.

– *Capul Dealului*

– *Capul Satului*: e két adat a jelenkori anyagban nem szerepel már. A *cap* jelentése: valami- nek a kezdete, feje, eredete. Mindkét helynév szántót jelöl a Szabó T. kijegyzésében. A továbbiakban a kizárólagosan történeti adatokat R.-rel fogom jelölni. [1838: In *kapu Szátuluj*, 1836: la *kapu Djaluluj*, la *Kapu Dialuluj*, In *Kapu Szátuluj*, La *Kapu Szatului*, 1819: Lá Zse'sunye lá *Kápu Gyáluluj*, In *Kápu Szátuluj* (a Teleki család gerneszezi levéltára, a továbbiakban: TGsz 18)].

– *Coada Tăului*: mivel a *tău* a mezőségi román nyelvjárásban már jövevényszónak számít, a helynév akár származhat román névadóktól is. Erre annál is inkább gondolhatunk, hogy csak történeti névadataink vannak, ebben a formában. A szó szerkezet magyar fordításban a tó farkaként adható vissza, a helynév denotátuma itt: szántó, kaszáló [1838: Lá *kadá Teuluj* (TGsz 18), 1765/1799: Lá *kode Teuluj*, Lá *Kode Touluj* (CsS)].

– (*La*) *Curul Dealului*: R., a domb alja a szó szerkezet jelentése – eufemisztikus fordításban –, a helynév szántót, kaszálót jelöl [Lá *Kuru Gyáluluj* (HG), 1817: Lá *Kuru Gyáluluj* (KvRKLt)], 1797: Lá *Kuru gyáluluj* (CsS)].

– *De pe Groape, Deasupra Deal, Din Sus de Sat*: R., az első kettő szántót jelöl, az utolsó puszta udvarház helyet [1836: *Gye pe grape, Dje peszte Teu*, 1819: *Gyepé Grápe* (TGsz 18), 1797: *Dyá szuprá Dyál, din szusz de Szátt* (CsS)].

– *Dosul Văii, După Cruce, După Pădure*: R., szántók a jelöltjeik [1797: *Dupe Pedure* (CsS), 1749: *dupe Padure* (DobLev. I/236. 22a), 1826: In *doszú Vályi, Dupe Krucse* (AkLt 27)].

– *Fácá Kluzsuluj ~ Fața Chjului*: ez sem valódi helynévpár, a magyar csak fonetikus átírás, itt legelő, szántó elnevezése [1838: In *fátze Klusuluj* (TGsz 18), 1781: a Tsorgoban vagy is *Fátza Klusulujnál* (DobLev. III/560a)].

– *Fața Morii*: ezt a helynevet sem találni a mai anyagban – szántó volt [1838: Lá *fátza mori*, Lá *fátzá mori* (TGsz 18), XVIII. sz. vége: In *fáczu mori* (TGsz 35)].

– *Felső-Pripor és Pripor*: R., az első, kétrészes helynév bővítményi része magyar, különleges ez a kevert forma. A *pripor* jelentése: meredek oldal, itt a helyfajta szántó. [1836: La *Pripor*, in *Pripor* (TGsz 18), 1811: in valya Kakati a *felső priporba* (LLt Fasc. 12. 9), 1765/1799: Lá *Pripor a' Bovilor* (CsS)].

– *Fântâna lui Iepure*: kút

– *Fruntya*: az utóbbi, egyrészes helynév kissé magyarosodott hangalakú és írásképi, szántónév

– *Füntünela*: kút – a közlésben, így, magyaros átírással

– *Füsköráj ~ Fîșcărai*: legelő neve. A képzett helynév valószínűleg a román *fâșcă* szóból ered, melynek jelentése: fenyér.

– *Gyálu Kluzsuluj ~ Dealu Clujului* – legelő

– *Huda*: a román főnév jelentése: lyuk, hasadék. A helynév itt: szántó, kaszáló [1826: Lá *Hude* (AkLt 27), 1817: Lá Gurá *Huzi* (KvRKLt), XIX. sz. eleje: Lá *Hudá* (Szentk.)].

– *Inác ~ Inaț*: a helynév valószínűleg az *in* 'len' szóból ered, itt egy falurésznek, illetve egy szántónak az elnevezése [1838: Lá *fátze Inatzuluj* (TGsz 18), 1826: Lá *Inacze* (AkLt), XVIII. sz. vége: la *Inatze* (TGsz 2)].

– *În Curmătură*: a főnév jelentése: hegynyereg, szakadék, a régi gyűjtésben szántónév volt, már nem található a jelenkori anyagban [1838: in *Kurmeture* (TGsz 18)].

– *În Dealul Satului*: R. [1818: in *Gyalu Szátuluj* (HG), XIX. sz. eleje: in *Gyalu Szatuluj*, XVIII. sz. vége: In *Gyalu Szátuluj* (TGsz 35, 2)].

– *În Groapa Urzicile, În Marginea Satului*: R., az *urzică* jelentése csalános, mindkettő szántót jelölt [1765/1799: In *Gropa Urzitsile*, 1797: In *Mázsinyá Szátuluj* (CsS)].

– *În Gura Stârcului, Stârcul Mic, Stârcul Mare, Kis-Sztirkuj, Sztürkuj ~ Stîrcui*: R., a *stârc* főnév gólyát/gémet jelent, a sorban utolsó előtti, kétrészes név bővítményi előtagja magyar köznévv. Ezek a helynevek itt kaszálókat neveznek meg [1838: Lá *Sztirkuluj*, La *Sztirkuj*, La *Sztirku* (TGsz 18), 1818: Lá *Sztirkuj* (HG), 1817: In *Sztirku Máre*, In *Sztirku Mnyik* (KvRKLt), 1811: a *Sztirkujba* (LLt Fasc. 12. 9), 1783: In *gura Czirkuluj* (CsS), 1781: Az *Kis sztirkujban* lévő szénafű Török buza Földdel edgyütt, a két *Sztirkuj* beli darab rész (DobLev. III/560a), XVIII. sz. köz.: Az *Tirkujban*, La *Gura Stirkulor* (LLt)].

– *La Biserica*: R., szántónév [1838: Lá *Beszerica* (TGsz 18)].

– *La Comoara, La Contenit*: R., az első adat objektumáról nem derül ki semmi az összeírásból, a második kaszálót nevez meg, ahogy a román név is indikálja [1781: *la Komara* (DobLev. III/560a), 1808: A' *Lá Kotyinyit* Forduloba, *Lá Kontyinit*, *Lá Kontyinitu* Tou Boilor (TGsz 59)].

– *La Fața Mică*: R., szántó [XIX. sz. eleje: *La Faica Nyinyike*, XVIII. sz. vége: *Lá Făce Nyike* (TGsz 35, 2)].

– *La Fântâna a lui Roman în Dos ~ La Dosul lui Roman*: R., szántó [1838: *Lá Funtina aluj Román in Dosz* (HG), 1819: *Lá Doszu luj Román* (TGsz 18)].

– *La Fântânele Curteanului*: R., a helynév szó szerinti fordítása: az udvaronc kútjánál, a denotátuma nem tisztázott, valószínűleg dülönév [1808: *La funtine Kurtyánuluj* nevezetű Forduloban, *la Fontine Kurtyánulyj* (TGsz 59)].

– *La Kicsi Baia*: R., különleges kevert nyelvi forma, a bővítményi rész magyar; szántónév [1838: *La kitsibája* (TGsz 18), XIX. sz. eleje: *La Kitsubaj* (TGsz 35), *Lá Kisi Bája* (Szentk.), XVIII. sz. vége: *La Kitsibaj* (TGsz 2), 1781: *La Kisi Bája* (DobLev. III/560a)].

– *La Podul Boului*: R., szántó, kaszáló [1838: *La podu Bioluj* (TGsz 18), 1811: *La Podu Bejuluj* (LLt Fasc. 12. 9), XIX. sz. eleje: *La podu Beuluj* din szusz (TGsz 35)].

– *La Tăul Spurcat*: R., a névadó a román lakosság lehetett (a *spurcat* jelentése szennyes, mocskos), amint a régi adatokból kiviláglik; szántót/kaszálót jelöl [1838: *La Teu opurkat, Lá Teu Szpurkáture*, 1819: *Lá Teu Szpurkát* (TGsz 18), 1818: *Lá Tėu spurkát* (HG), 1797: *Lá Teu Szpurkát* (CsS), 1783: *Lá Tou Szpurkát* (CsS)].

– *Pădurea Popii*: R. [1739: *Padura Popi* (Szalánczi lev.)].

– *Pădurea lui Marin*

– *Pe Coaste*: R., kaszálónév [1808: *pe Kasztye* nevezetű Helységben (TGsz 59)].

– *Peste Vale*: R., szántó [1836: *Peszte Vályé*, 1819: *Peszte Válye* (TGsz 18)].

– *Pietriș ~ La Pietriș ~ Sub Pietriș*: R., egy esetben kap a román helynév magyar ragot. Szántót jelöl [1866: *Tyetris* (a nagyenyedi ref. egyház levéltára), 1817: *Lá* vagy *Szub Ptyetris* (KvRKLt), 1807: a *Petrisnál* (LLt), 1765/1799: *La Petris* (CsS)].

– *Piculeț*: R., kaszáló, szántó [1838: Lá *Ptsikulátze* (HG), 1797: La *Ptyikuletze*, Lá *Ptyikuletze*, 1783: A' *Pikuletzbe* (CsS), XVIII. sz. köz.: A *Piculeczben* (LLt)].

– *Rátul de la Gura Feții*: R., [1836: *Ritu de la gura Feti*, *Ritu dje la gura fetzi*, 1819: *Ritu de lá Gurá Feti* (TGsz 18)].

– *Stiburoj*: a helynév a *ştiuburoi* regionális használatú tájszó származéka, a főnév jelentése: vízzel teli, mély gödör, itt a helyfajta: kút a *Kati-völgyi* legelőn, szántó [1838: In dosu *Styuboruluj*, 1828: Lá *Stýboruj*, Lá Doszu *Stýboruluj* (TGsz 18), 1817: Lá *Styuburoju* luj Peti, La *Styuburoj* (KvRKLT), 1808: Lá doszu *Stuburolyuluj*, Lá Fátza *Stuburolyuluj*, XVIII. sz. vége: In Doszu *Stuboruluj* (TGsz 59, 2), 1755: A *Stoborolynál* (BMúz. 5495)].

– *Szkroafa* ~ *Scroafa*: a román főnév jelentése: koca, itt legelőnév.

– *Sub Pădure* R., szántó [1749: *szubt Padure* (DobLev. I/236)].

– *Sub Rupturi*: R., szántó [1765/1799: *Szupt Rupture* (CsS)].

– *Zăpodie Strămtă*: R., a *zăpodie* szláv eredetű román főnév, jelentése: fennsík, lapály,²⁷ a melléknév jelentése: keskeny. A helynév itt szántót/kaszálót jelöl [1828: Lá *Zepogye*, 1826: *Zepogya* (TGsz 18), 1818: Lá *Zepogye* strinte (HG), 1781: a *Zepodia sztrintabeli* (DobLev. III/560a), 1739: a *Zapodya Sztrimplán* innét lévo verofényes nagy oldal (Szalánczi lev.)].

2. A következő kategória, amellyel foglalkozni kívánok, a fordításoké, illetve az esetleges párhuzamos névadásé. Figyelmet érdemel a fordítások esetében, hogy mely nyelv számít átadónak, és mely átvevőnek, a prioritás tényére a történeti adatok elemzése alapján próbálok rávilágítani:

– *Bolduci-erdő* ~ *Bolduc* ~ *Pădurea Boldufului* ~ *Pădurea Roşie*: a történeti adatokban csak a *Pădurea Boldufului* és a *Bolduc* névadatra bukkantam rá. Valószínű, hogy a többi névváltozat mind utólagos fejlemény, így az utolsó, román nyelvi toponima is. Magára a *Bolduc* – régies formában *Boldoc* – helynévre nézve nem találtam semmi eligazító adatot, amely segítene megfejtésében [1838: La *pedure Boldutzuluj*, 1836: in *Bolducz*, In *Boldutz* (TGsz 18), 1818: La *Boldutz* (HG), 1811: A *Boldutzba* (LLt Fasc. 12. 9), XIX. sz. eleje: La *padure Bolduczuluj* (TGsz 35)].

– *Bolduci-tó* ~ *Tăul Boldufului*: a magyar nyelvi adatok régebbiek, talán e helynév esetében a magyarok voltak a névadók [1838: *Peszte Teu Boldutzuluj*, 1819: *Peszte Teu Boldutzuluj* in Fátze, *Teu Boldutzuluj* (TGsz 18), 1807: a' *Boldutzi To* Oldalában, XVIII. sz. köz.: Az *Bolduczi to* (LLt)].

– *Borza-tanya* ~ *La Borza* ~ *Hodaia Borzii*: a *Borza* román eredetű személynév, jelenkori adatról lévén szó, ez a helynév lehet a párhuzamosság példája

– *Diós* ~ *Între Nucii*: erre a helynévre nem találunk utalást a történeti anyagban, viszont Hints Miklós feljegyezte, hogy falurészre vonatkozik, régen Bethlen Pál birtoka volt. Valószínűsíthető tehát, hogy az elnevezés magyar variánsa a korábbi.

– *Falu rétje* ~ *Rătul Satului*: R., a *răt* is megtalálható a mezőségi román nyelvjárás tájszavai között, az elnevezés származhat román névadóktól, hiszen a Szabó T.-féle gyűjtésben a legkorábbi adat román nyelvi [1836: In *ritu Szátuluj* (TGsz 18), 1811: A *Falu Rétyibe* (LLt Fasc. 12. 9), 1797: Lá *Ritu szátuluj* (CsS)].

– *Falu szénafüve* ~ *Fînaşile Satului*: R., ua. vonatkozik e toponimára is, mint az előbbire [1838: ketre *Funátze*, ketre *Funátzu Szátuluj*, 1836: In *Finatşile Szátuluj*, In *finantşile Satuluj*, 1828: A *Falu Széna Fűviben*, 1826: a' *Falu Szénafűviben* lévő nyilatska a Déli oldalba, a *Falu Szénafűvibe* az Északi oldalba (TGsz 18), 1781: a *Finatşabeli* két Tábla (DobLev.), XVIII. sz. köz.: In *Funaczu Satulor* (LLt)].

– *Farkaskút* ~ *Pârăul Lupului*: erre a névpárra nézve csak egy román adatot találtam a régi toponimagyűjtésben, az objektum ismeretéből adódóan következtettem arra, hogy ugyanazon

²⁷ Vö. Janitsek Jenő: *Toponimia văii superioare a râului Şieu (Satele Şieui, Ruştiior, Sebiş, Lunca – jud. Bistriţa-Năsăud)*. = Uő: *Studii şi materiale de onomastică*. Cluj–Bucureşti 1969. 40.

helyre vonatkozik a 19. századi adat is, mégpedig egy kútra a *Kati-völgy*ben, valamint a közelében fekvő szántóra. Lehet példája a paralel névadásnak. [1826: in vále Káti la *parou lupului* (TGsz 51)].

– *Felül a falun ~ Deasupra Satului*: a névpár román nyelvi része lehet az elsődleges névalak, mert a történeti állományban csak arra találni példát [1818: *Gyeá szupra szátului* (HG)].

– *Gogomán malma ~ Moara lui Gogoman*: a *Gogomán* román eredetű személynév, de a névpár lehet párhuzamos névadás eredménye.

– *Gyermán völgye ~ Dosul lui Gherman*: R., a Gherman szintén román eredetű személynév, a történeti anyagban régebbi a magyar helynév, de lehet paral névadás eredménye [1781: *Doszu lui Gyermán* lévő külső Láb föld (DobLev. III/560a), 1739: Az *Gyermán völgyinek* verőfe'nyes oldala (Szalánczi lev.), 1735/1772: A *Gyemán Völgyén[ek]* északos és Verőfenyes része (DobLev. I/16. 5)].

– *Kászoni tója ~ La Tăul lui Kászoni*: R., a legrégebbi adat az ETH-ből magyar [1838: *La Teului Kászoni*, A *Kászoni* féle ton egy rosz állapotú közös malom (TGsz), 1781: A *Kászoni Tojánál* lévő Láb föld (DobLev. III/560a)].

– a *Kati-völgy ~ Valea lui Cati*: szembetűnő, hogy bár fordítással, esetleg párhuzamos névadással állunk szemben, a történeti anyagban egyáltalán nem találni a magyar megnevezést, csak a román nyelvi adat különböző alakváltozatait. Eltérő névszerkezetek jelölik ugyanazt az objektumot: a *Kati-völgy* kis település Mezőcsántól 3 km-re, mindössze 47 gazdasággal, kb. fele a lakosságnak magyar ajkú: [1838: La dosu *Vale kekátyi*, Lá fátze *Vále kekátyi*, In Dosu lá *vále Kekati*, *vále kekátyi*, A' *Válye Kakátyi* nevű fordulóban] (TGsz 18), 1735/1772: *Vallye Kakátye* (DobLev. I/16. 5)].

– *Kereszt ~ În Deal la Cruce*: érdekes észrevétele lehet a kutatónak e toponima elemzésekor: a régebbi helynévadatban a *krucsa* mint erdélyi, román eredetű tájszó jelenik meg,²⁸ de pontosan azért, mert e tájszó már-már jövevényszónak minősíthető, felfedezhetjük e névadásban a párhuzamosság elvét. Maga a kereszt mára elpusztult [XIX. sz. eleje: a *Kereszt* (Szentk.), 1739: *Kurucsán* belől (Szalánczi lev.)].

– *Kicsi-kő ~ Crucea de Piatră*: a jelenkori gyűjtés szerint elpusztult kökereszt a *Csorgó*, *Andics* és *Kati völgye* felé vezető utak elágazásánál, de nem ugyanaz az objektum, mint az előbbi esetében. A történeti anyagban csak a román név jelenik meg. [1781: *La Krutse pe de Tyátre* (DobLev. III/560a)].

– *Kollektív istállók ~ Grajdurile Colectivului*: párhuzamos névadás

– *Mádli tanyája ~ La Madli*: a toponima birtokos jelzői része német személynévi eredetű, mindkét nyelvben az azonos, megnevező funkció hozta létre a helynevet. Ma szántó, a tanya elpusztult.

– *Magyar temető ~ Cimitir Maghiar*

– *Malom ~ Moară*

– *Mendel tanyája ~ La Mendel*: a családnévi eredetű előtag német származásra utal.

– *Pap gödre ~ Groapa Popii*: a történeti névanyagban nem találjuk a magyar elnevezést, valószínűleg utólagos fordítás lehet, legelőt/szántót nevez meg [1838: In Fátzá *Gropá popi*, Lá *gropa popiba* egy darabatska most le vágott Erdő hely (TGsz 18), 1818: Lá *Grapá Popi* (HG), XIX. sz. eleje: La *Gropa popi*, La *Grapa pópi* (TGsz 35)].

²⁸ Vö. ÚMTSz. 3. 597.

- *Peterdi-kút* ~ *Fîntîna Petridului*
- *Peterdi-legelő* ~ *Uj-tag* ~ *Pășunea Petridului*
- *Református templom és papi lak* ~ *Biserica reformată*
- *Régi kollektív* ~ *CAP vechi*
- *Régi magyar iskola* ~ *Școala Veche*
- *Szentiványi malma* ~ *Malom* ~ *La Moara Szentiványi*: R., már a régiségben szántót jelölt. Az adatokból kikövetkeztethetően a magyar nyelvű változat az elsődleges [1838: *De lá mara Sztiványi/Szent Iványi* (TGsz 18), 1797: *Szent Ivány malom, Lá Mára Szintyanyi*, 1765/1799: *Az Sz. Iványi Malma* vagy Tava felől való Forduloban (CsS)].

- *Szentjakabi-patak* ~ *Părău Iacobenului*
- *Szentjakabi út* ~ *Drumu Iacobenului*
- *Szopori-patak* ~ *Părău Soporului*
- *Temető* ~ *Cimitir*

– *Tordai út* ~ *Drumul Turzii*: R., különös, hogy ezt a megnevező funkciójú helynevet, amely pedig fontosnak tűnik, nem találjuk a jelenkori anyagban. Mindössze két adatunk van erre nézve, melyből a magyar forma a korábbi, a román névváltozat talán fordításnak minősíthető. [1797: *Drumu Turzi* (CsS), XVIII. sz. köz.: *Tordai ut* (LLt)].

- *Traktorista utca* ~ *Strada Tractoriștilor*

– *Urdánál* ~ *La Urdea*: az *Urdea* román eredetű személynév, de a megnevezés lehet a párhuzamos névadás terméke.

- *Zsidó temető* ~ *Cimitiru Evreiesc*.

Ha megvizsgáljuk a fent közzétett helynévpárokat, akárcsak a mészköi anyag esetében, itt is felfigyelhetünk a román és magyar nevek szerkezeti különbségére, melyek a két különböző nyelv inherens tulajdonságaiból, felépítéséből adódnak. A magyarban minőségjelzős szerkezet a románban sokszor birtokos jelzősként tűnik fel: *Peterdi-kút* ~ *Fîntîna Petridului*, *Peterdi-legelő* ~ *Uj-tag* ~ *Pășunea Petridului*, *Szentjakabi-patak* ~ *Părău Iacobenului*, *Szentjakabi út* ~ *Drumu Iacobenului*, *Szopori-patak* ~ *Părău Soporului*, *Tordai út* ~ *Drumul Turzii*, *Traktorista utca* ~ *Strada Tractoriștilor*. Egy ellenpéldát találni, amikor a román szerkezet minőségjelzős: *Szentiványi malma* ~ *Malom* ~ *La Moara Szentiványi*. Szintén találunk arra is adatot, amikor a magyarban tömör, egyrésztes név a románban kétrésztesként interpretálódik: *Diós* ~ *Între Nucii* (a román határozószós szerkezet), *Kereszt* ~ *În Deal la Cruce* (a román, terpeszkezdő szó szerkezet akár már csonka mondatként is felfogható). Fordított eset, mikor a magyarban birtokos jelzős szó szerkezet a románban ragos névszó: *Mendel tanyája* ~ *La Mendel*. Jelentéstani vonatkozásban eltérő tárgyszemléletről tanúskodik a *Kicsi-kő* ~ *Crucea de Piatră* (a román helynév kökeresztet jelent). A magyar helynév felfogható elliptikus szerkezetű jelölőként is, hiányzik az anyagnév mögül a tárgy, amely belőle készült. Ugyanakkor metonimikus névátvitelen alapuló szerkezetként is leírható, mégpedig totum pro parte- típusú módosulásként: a *kő* az a fogalom, amelynek mezejébe a belőle készült kereszt is beletartozik.

3. Végül, az eddigi gyakorlathoz híven a mezőcsáni helynévkészlet azon rétegét is megvizsgálom, amelybe a magyarból való átvételek tartoznak: fő jellemzőik a magyar helynevekhez való nagyfokú alaki hasonlóság, valamint a toponimák jelentésnélkülisége, értelmezhetetlensége a román ajkú beszélők szempontjából. Ha az előző helynévállománnyal állítjuk párhuzamba a most tárgyaltat, azt tapasztaljuk, hogy jelentős különbségek tapasztalhatók az átvételek gyakoriságában, ebben az anyagban lényegesen kevesebb a magyar kölcsönnév:

– *Büdös-tó* ~ *În Bidășteu*: R. 1817: in *Bidășteu* (KvRKLt), 1735/1772: a *büdös Tónál* (DobLev. I/16. 5)].

– *Fehére* ~ *Fejér* ~ *Feierea*: szántó, kaszáló, valamikor Fehér Kata birtoka volt, a leírás szerint [1841: *Fejéri* (KP), 1838: Lá *Fejér*, Lá *fátzá fejer* (TGsz 18), 1817: In *fátzá Fejiri* (KvRKLt), 1811: A *Fejerébe* (LLt Fasc. 12. 9), 1797: Lá *fějérá* in Dyál, in Dyálu *Fejéri* (CsS), 1796: *Fejéri* (Szentk.)].

– *Csorgók* ~ *Ciurgău* ~ *Șurgău*: bár a *ciurgău* is erdélyi román tájszónak számít, itt valószínűleg másodlagos megjelenésüként értékelhetjük a névpár román elemét, ugyanis nem találunk rá példát a levéltári anyagból. [XIX. sz. eleje: *Csorgo* (Szentk.)].

– *Csorgói-patak* ~ *Părâu Ciurgăului*: ez akár utólagos fordításként is felfogható, besorolhatnánk az előző kategóriába is.

– *Gyéra* ~ *Gyéréa* ~ *Gera*: a *géra* ismeretlen eredetű, főként Székelyföldön használatos nyelvjárási szó, jelentése: 1. vízből kicsapódott só, 2. a sóaknákból kihányt só és föld elegye, 3. erősen sós vizű forrás, 4. folyadékon képződött vékony jégréteg.²⁹ A helynév jelöltje itt: száraz völgy néhány házzal, valamint szántó, kaszáló. Figyelemre méltó a névalak romános ejtése és a magyar eredet közti ellentmondás. [1838: Lá *Gyérá*, In Dosz *Gyéri*, In *Fátzá Gyéri*, 1836: La *Gyarja*, In *Gyerja*, In *gyérja*, *Gyérja* (TGsz 18), 1811: A *Gyérába* (LLt Fasc. 12. 9), 1797: Lá *Gyérá*, In *fátzá Gyéri*, 1783: A *Gyérában* (CsS)].

– *Hirinyán vendéglője* ~ *La Vendeglău*: a magyar birtokos szerkezet a románban ragos névszóvá alakul. A *Hirinyán* családnév valószínűleg román eredetű.

– *Kamarás-tó* ~ *La Tăul Cămărașului*: R., tavat és a mellette elterülő kaszálót jelöli. A román név itt raggal ellátott birtokos szerkezet, a magyarban is felfogható a bővítményi rész birtokos jelzőként.

– *Koltáva* ~ *Koltó* ~ *Coltaua*: az eredeti *koltó*, amely csak a történeti anyagban fedezhető fel, a népnyelvben sziklát, sziklás talajemelkedést jelent. Egyes feltételezések szerint a szó a szláv *Koltov toponimára vezethető vissza.³⁰ Ha ez utóbbit fogadjuk el, az is elképzelhető, hogy a románba került be elsődlegesen ez a szláv helynév, és akkor ebben az esetben a kölcsönzés fordított irányú. A földrajzi név itt legelőt, kutat és szántót is megjelöl. [1838: Lá *Koltává*, Lá *fátze Koltávuluj*, Lá *Koltává*, 1828: Lá *Koltáve* (TGsz 18), 1818: Lá *Doszu Koltávi* (HG), 1808: La *Koltéva*, Lá *Koltáva*, XIX. sz. eleje: La *Doszu Kultavi*, XVIII. sz. vége: In *Doszu Koltávi* (TGsz 59, 35, 2), 1797: Lá *Koltáe*, Lá *Koltáo*, in *Doszu Koltaelor* (CsS), 1783: A' *Koltovába* (CsS), 1781: in *Koltova* (DobLev.), 1739: Az *Koltonak* minden verőfenyes oldalai (Szalánczi lev.), 1717: *Kolto*, *Kolto* (CsS)].

– *Sáros-patak* ~ *Șaroșpatac* ~ *Valea Lată*: a román megnevezés kettős, a *Valea Lată* valószínűsíthetően utólagos névadás eredménye, a történeti adatközlésben csak magyar nyelvű megnevezéseket találni, de érdemes megfigyelni, hogy a későbbi, 19. századi helynévpéldák már román helyhatározói ragot kapnak. [1838: Lá *Sáros patak*, Lá *Sárospatak* (HG), 1836: La *Sáros Patak*, La *Saros Patak*, 1828: A' *Sáros patakban*, 1819: Lá *Sárospatak* (TGsz 19), 1818: Lá *Sáros patak* (HG), 1808: A *Sárospatak* nevezetű Hellységben (TGsz 59), 1797: Lá *Sáros Patak* (CsS), 1783: A' *Sáros patakba* (CsS), 1781: *Sáras-Patak* (DobLev. III/560a), XVIII. sz. köz.: Lá *Sáros Patak*, In *Guralor Sáros Patakba* (LLt), 1739: *Saros Patakra* fel rugo verőfenyes nagy oldal, Az *Sáros Patak* torka (Szalánczi lev.), 1721: a' *Sáros Patakban* (BfN 27)].

²⁹ Lásd TESz. 1. 1047. és ÚMTSz. 2. 627.

³⁰ Lásd FNEsz. 1. 771., valamint ÚMTSz. 3. 445.

Látható a fenti felsorolásból, hogy a magyarból kölcsönzött helynevek aránya sokkal kisebb, mint a valódi román toponimáké, avagy a fordításoké. Ez annak is tulajdonítható, hogy már bizonyíthatóan majdnem két évszázada a magyar szórványközösségnek számít ezen a településen. Ezzel szemben Mészkon, bár szintén kisebb lélekszámú már a 19. század közepétől a magyarság, a történeti helynévanyagban a román nyelvi dominancia nem tükröződik. A mészközi anyagban a magyarból való kölcsönzéseket is jóval bővebben adathozhatam, mint Mezőcsán esetében. Míg Mezőcsán jelenkori és történeti toponimanyaga legnagyobb arányban valódi román nevekben bővelkedik, Mészköre az átvételek sűrű előfordulása a jellemző (természetesen legnagyobbbrészt valódi magyar helynevekkel – román megfelelő nélkül – találkozni a mészközi gyűjtésekben, de ennek a tanulmánynak nem célja ezeknek számbavétele), amelyeknek összevetése az eredeti magyar fejleménnyel – hangalakiság, szerkezet szempontjából – különleges élményt nyújt a névkutató számára.

About the Origins of Romanian Toponyms from the Aranyos Region

Keywords: Romanian toponyms, synchrony, diachrony, translation, adoption, parallel nomenclature

In this study I analyse the synchronic and diachronic Romanian place-names of two villages from the Aranyos region (Mészkö/Cheia) and (Mezőcsán/Ceanu Mare) from the viewpoint of their origins. I establish such categories as real Romanian names, translations from Hungarian, adoptions from Hungarian and, eventually, products of parallel nomenclature. I make an attempt at outlining the similarities and differences of the toponyms' collection, regarding the two settlements, which have their root in particular historical-demographic conditions.